

POROZUMENIE TEXTU

1. Dej epizódy sa sústreďuje okolo odobierky na vojnu. Na odobierku je predvolaný aj notár Baláň. Autorka zachytáva fyzické a psychické premeny v jeho správaní počas lekárskej kontroly a po nej. Po vyhlásení notára za nesúceho na vojnu, ten v zápätí ožije a vedie prázdne reči o hrdinstve. Myslí si o sebe, že je nenahraditeľný. (2,5)

2.

Citovaný príklad	Kontrastný pár
"Pohol sa neistým krokom."	"Vstúpil s veselým výkrikom."
"V očiach mu bola tma."	"Tma z očí zmizla." (oči) "Zajasali sa šťastím."
"Je napoly mŕtvy."	"Prišiel k sebe úplne."
"neodpovedal"	"Dostavila sa mu i reč.", "silný hlas"
"silné prsia"	"srdce choré"

(5)

3. Irónia, kontrast, psychická analýza, drobnokresba postáv. (3)

4. Názov a obsah si protirečia (irónia). (1)

5. Novela je rozsiahlejší epický žáner. Zobrazuje súbor udalostí, ktoré majú svoje vnútorné napätie a dramatickosť. Má väčší počet postáv ako poviedka. Postavy novely bývajú na začiatku deja ľudsky a charakterovo sformované. (2)

6. Irónia je výrazový prostriedok, v ktorom kladné hodnotenie má pejoratívny, negatívny význam. Vyjadruje sa pomocou protikladu. ("Hrdinovia", "To je hrdina, kto jazykom veľa spraví, ale keď treba ísť, sa trasie!", "Pozri túto babu!", "Každý tú slávu radšej inému dopraje!", "Ja som muž svojho slova!" "Nesúci!" (Za iróniu možno pokladať celú charakteristiku Baláňa). (3)

7. Individuálne riešenie. (5)

8. Pán, urodzený, ich (onikanie). (1,5)

9. Baláň megremegett (összerezzent), Szavatartó férfi vagyok! (Betartom a szavam.) Nézd, azt az anyámasszony katonáját! Az urak csóválják a fejüket. Egész testét forróság öntötte el. (5)

10. Príčastie prítomné činné; prechodník. (2)

TVORENIE TEXTU

1. Motívy utláčania, vzbury a slobody v slovenskej romantickej literatúre

(Podľa ľubovoľných diel autorov slovenského literárneho romantizmu)

Žáner: esej

Možné obsahové prvky

Každá jednotlivá národná literatúra v stredovýchodnej Európe do určitej miery reprezentuje odlišnú podobu literárneho romantizmu. Slovenský literárny romantizmus predstavuje spisovateľská generácia, ktorá sa v tridsiatych a štyridsiatych rokoch 19. storočia sformovala okolo osobnosti Ľudovíta Štúra. Slovenská romantická literatúra svojím obsahom a formou je národná, spätá s ľudom a jeho záujmami, dôraz sa v ňom kladie na problémy súčasnosti a národnej existencie. Ústrednou postavou je slovenský ľudový hrdina a slovenská príroda. Výrazne sa v nej prejavuje cit vlastenectva, láska k rodnému kraju a ľudu. Zotročenosť, otupenosť, bieda spôsobená vykorisťovaním rozžialili srdcia mladých básnikov a vzbudili v nich hlboký odpor k panujúcemu poriadku, nakoniec vyvolali v nich revolučnú bojovnosť.

Samo Chalupka

Poézia Sama Chalupku odráža hlboké vlastenecké cítenie s nadšením pre boj za národnú slobodu a za dôstojné postavenie človeka.

Mor ho!

Hlavná hodnota diela nie je v historickej vernosti, ale vo vyjadrení demokratickosti a hlbokého vlasteneckého citu. Skupina slovenských junákov prišla ponúknuť mier dobyvačnému rímskemu cisárovi. Cisár ponuku odmietol s vyhrážkou, že zotročí celý národ. Junáci sa naň vrhli s výkrikom Mor ho!. V boji proti presile všetci prepadli. Chalupka do stredu pozornosti postavil protikladné idey a dva protikladné svety. Na strane slovenskej je túžba po mieri, po slobode a rovnoprávnosti a na druhej strane je násilie a zotročovanie. Slovenskí junáci padajú za vznešené ideály, ale morálne víťazia.

V básniach *Junák*, *Kráľohorská*, *Likavský väzeň* autor ospieval hrdinstvo a smelosť slovenských jednotlivcov, ktorí išli za pravdu.

Hrdinskosť a vlastenecké cítenie slovenského ľudu vyzdvihol v básňach, ktoré venoval protitureckému odboju: *Boj pri Jelšave*, *Turčín Poničan*, *Branko*.

Andrej Sládkovič

Andrej Sládkovič oslavou krásy, pravdy, spravodlivosti a premeny vniesol novú farbu na paletu slovenskej romantickej literatúry.

Detvan

Autor opisuje lásku k národu, k rodnému kraju a vyjadruje túžbu ľudí po slobode. Oslávi etiku detvianskeho mládenca Martina Hudcovie. Vyrovnanosť je podľa autora tou hybnou silou, ktorá ho ženie cez množstvo prekážok.

Nehaňte ľud môj

Vlastenecká báseň z predrevolučného obdobia. Je jednou z najpôsobivejších obrán slovenského národa. Sládkovič sa zbavuje idealizujúceho postoja k Slovákom a snaží sa hľadať príčiny nedostatkov, ktoré sa národu pripisujú.

Zaspievam báseň o slobodnej vlasti

Hymnická báseň, ktorá vznikala pod vplyvom revolučnej eufórie, čo dokladá aj jej optimistické vyznenie. Ústrednou témou je sloboda ako nevyhnutný príznak národného života a podmienka jeho perspektívnej budúcnosti.

Janko Kráľ

Pre poéziu Janka Kráľa je charakteristická revolučnosť, nespokojnosť, buričstvo, túžba po slobode a spravodlivosti. Poéziu chápal ako prostriedok revolučnej premeny spoločnosti.

Autor svoje revolučné názory, nespokojnosť so svetom a blízky vzťah k ľudu účinne vyjadruje aj vo svojich baládach. Hrdinovia jeho balád nezostávajú pasívni k svetú, neprijímajú bezčinne údely osudu, ale sa im vzpierajú.

Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

Janko svoju nespokojnosť a odcudzenosť sa rozhodne prekonať veľkým činom, typickým pre romantického hrdinu. Skočí do Váhu, aby zachránil zakliatu pannu, symbol slobody.

Duma bratislavská

Stavia sa proti tým, ktorí chcú prekaziť rozvoj slovenského národného života.

Orol

Orol ako symbol voľnosti je odvážny, znáša prekážky a letí aj cez búrku, nič ho nezastaví.

Orol viák

Závidí orlovi za síce nebezpečný, ale voľný let. Cíti smútok, že národ sa zmieril svojím osudom. Vyjadruje odhodlanie vzoprieť sa násiliu.

Jarná pieseň

Vyzýva národ k boju za slobodu. Ideou básne je, že slovenský národ si musí obhájiť právo na to, čo mu patrí, inak ostane otrokom.

Krajinská pieseň

Vyzýva Slovákov do revolúcie, oduševňuje ich.

Ján Botto

Charakteristickou črtou jeho prvotín je alegorické zobrazovanie skutočnosti, napr. Slovensko zobrazuje ako zakliatu krajinu, v ktorej vládnu temné moci, ktoré ju držia v porobe. Ako v rozprávke však prichádza mladý šuhaj a odklína starý svet za pomoci dobrých síl.

Báj na Dunaji

Predstavuje Slovensko a slovenský národ ako „bielu húsku s červenými ústy“, ktorá pláva po Dunaji. Chce vzlietnuť, ale víchor ju zráža do vln. Mladý junák sa vrhá do Dunaja a zachráni ju. Biela húska sa premení na bielu pannu.

Pochod

Reaguje na revolúciu. Vyzýva Slovákov do boja.

Smrť Jánošíkova

Táto básnická skladba bola napísaná v porevolučných rokoch, v období najväčšieho národného a sociálneho útlaku. Autor Jánošíka nepodáva v hrdinských, bojových situáciách, ako je známy z ľudovej slovesnosti. Bottov Jánošík vyjadruje náladu Štúrovej generácie po neúspešnej revolúcii, s trpkosťou spomína na svoj odboj. Postava Jánošíka predstavuje úvahy súvekeho vlastenca o boji za národnú slobodu. Autor však vyjadruje svoju dôveru vo víťazstvo pravdy a spravodlivosti. Jánošík sa totiž po smrti stáva symbolom slobody a boja proti krivde.

2. Napište vášmu priateľovi list, v ktorom ho oboznámite s možnosťami detí a mladých v Maďarsku študovať v slovenskom jazyku.

List má obsahovať nasledovné body:

- typy národnostných škôl v Maďarsku (všeobecných aj stredných)
- zemepisné umiestnenie škôl
- jazyk vyučovacích predmetov a jazyk každodennej komunikácie medzi žiakmi
- vlastné skúsenosti (napr. národnostné podujatia v škole, programy s cieľom zdokonaľovania sa v jazyku, mimoškolská aktivita)
- slovenský jazyk na univerzitách a vysokých školách v Maďarsku

Žáner: súkromný list

Možné obsahové prvky

Lubovoľné.